

ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΥΠΟΘΗΚΗ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Στους πικρούς καιρούς μας ο Ελληνισμός αναζητεί τον Ηγέτη που, με ένα κλικ, θα αναποδογυρίσει την δεινή πραγματικότητα, θα ανατρέψει τους σιδηρούς συσχετισμούς των ισχυρών δυνάμεων και θα αναγεννήσει την Ελλάδα. Τέτοια θαύματα, όμως, δεν γίνονται με σπιθαμιαία αναστήματα ηγετών ούτε με παχειά λόγια. Ωστόσο, θαύματα έζησαν τον 20^ο μόλις αιώνα οι πάπποι και οι πατέρες των πιο γερόντων μας. Πρώτο θαύμα στην αυγή του αιώνα ο Μακεδονικός Αγώνας.

Τότε η Ελλάδα είχε ξεγράψει τη Μακεδονία. Χρεοκοπημένη το 1893, βαρεια ηττημένη και ταπεινωμένη το 1897, με μόλις 2,6 εκατ. κατοίκους πάμπτωχους και με τα κύρια έσοδά της δεσμευμένα στο Δημόσιο Χρέος της, χωρίς Στρατό ούτε ηγεσία αδυνατούσε να αναμετρηθεί με την Ιστορία. Σαν είδε, όμως, φως, αναμετρήθηκε. Και επέτυχε αλλεπάλληλα θαύματα σε 9 χρόνια. Κάποιος άναψε πρώτος το καντήλι.

Ο Παύλος Μελάς εσήμανε τις καμπάνες του Έθνους όταν την 13^η Οκτωβρίου 1904 έπεσε στο Άγνωστον: στη Στάτιτσα, στα μύχια Κορέστεια. Υπήρξε ο Αμνός του Γένους. Και η θυσία του έφερε την Ανάσταση. Μέσα σε 4 χρόνια οι Έλληνες επικράτησαν στη αιματηρή αναμέτρησή τους με τους Βουλγάρους, έσωσαν τη Μακεδονία και, μετά άλλα 4 μόλις χρόνια, την ελευθέρωσαν. Είχαν μεταλάβει των Αχράντων Μυστηρίων: ήθος, αγάπη, πίστη, αυτοθυσία. Είχαν το παράδειγμα και το ενστερνίσθηκαν θερμά. Είδαν με τα μάτια τους ότι οι πρώτοι της Αθήνας έρριξαν πρώτα στη φωτιά τα δικά τους παιδιά. Και, τότε, ρίχτηκαν όλοι μαζί ασυγκράτητοι.

Ο Παύλος Μελάς ήταν ανθυπολοχαγός του πυροβολικού, προσωπικότητα της ανωτάτης αθηναϊκής κοινωνίας και φίλος των Πριγκίπων. Ο πατέρας του Μιχαήλ ήταν βαθύπλουτος και Δήμαρχος Αθηναίων. Πεθερός του ο εξέχων πολιτικός Στέφανος Δραγούμης, πρώην υπουργός των Εξωτερικών και μετά Πρωθυπουργός. Με την αγαπημένη του Νάτα είχαν δυό μικρά παιδιά. Αφιερώθηκε, όμως, στην Πατρίδα.

Πριν αναλάβει τον Αγώνα, γνώρισε σε πρώτο πρόσωπο τη Μακεδονία και μαθήτευσε στον καπετάν-Κώττα, εμπιστεύθηκε τους γηγενείς σλαβόφωνους Μακεδόνες και τον εμπιστεύθηκαν. Δεν μπορούσε να σηκώσει την αντάρτικη ζωή αλλά βγήκε στο κλαρί. Δεν ήλθε να σκοτώσει αλλά να φέρει την ειρήνη. Αγαπούσε. Απεφάσισε να θυσιασθεί για να αφυπνίσει το Έθνος. Πίστευε βαθειά και ακολούθησε πιστά τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό. Μας φανερώνεται στα γράμματα που κάθε μέρα έγραφε στη Νάτα του.

Το Σάββατο πρωί 21^η Αυγούστου, της γράφει από τη Λάρισα: *«Αναλαμβάνω αυτόν τον αγώνα με όλην μου την ψυχήν και με την ιδέαν ότι είμαι υποχρεωμένος να τον αναλάβω. Είχον και έχω την ακράδαντον πεποίθησιν ότι δυνάμεθα να εργασθώμεν εν Μακεδονία και να σώσωμεν πολλά πράγματα. Έχων δε την πεποίθησιν ταύτην, έχω και υπέρτατον καθήκον να θυσιάσω το πάν».*

Την 27^η Αυγούστου 1904 εισήλθε ως Αρχηγός Δυτικής Μακεδονίας με 60 ενόπλους Μακεδόνες, Κρητικούς, Μωραΐτες κ.α. αδελφούς. Έφερε το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας. Μίκης ονομάζονταν ο μικρός γιος του Μιχαήλ και Ζέζα η κόρη του Ζωή. Πριν διαβεί τα ελληνοτουρκικά σύνορα από τη Θεσσαλία, μετέλαβε των Αχράντων Μυστηρίων στο Μοναστήρι της Μερίτσας. Γράφει: *«Ουδέποτε με τόσην κατάνυξιν μετέλαβα. Ο νους μου διαρκώς εστρέφετο προς Εκείνον ο οποίος χάριν ημών και της Θείας Θρησκείας Του υπέστη το μαρτύριον. Το μέγεθος της θυσίας Του, το μέγεθος της αποστολής Του μ' έκαμναν να αισθάνωμαι πόσον μικροί και πόσον μακράν Αυτού*

ευρισκόμεθα, αλλά και συγχρόνως μ' ενεθάρρυναν. Αισθάνομαι τώρα ισχυρός, γενναίος και καλύτερος, έτοιμος να κάμω τα πάντα. Μετά την Μετάληψιν επεράσαμεν τα σύνορα.

Χαίρε, αγάπη μου, μη με σκέπτεσαι πλέον εμένα, αλλ' ευχήσου διά την επιτυχίαν της αγίας αποστολής μας. Φίλησε την μητέρα μου και τους αδελφούς μου ως επίσης όλην την αγίαν ελληνικήν και χριστιανικήν οικογένειάν σου. Τα παιδιά φιλώ και ευλογώ»

Στο στήθος του, πάνω από την καρδιά, έφερε τον Σταυρό. Και μέσα στην καρδιά του αγάπη μόνον. Ήλθε για να συμφιλιώσει, όχι να σκοτώσει. Στο Στρέμπενο (Ασπρόγεια) συνέλαβε τους δολοφόνους του παπα-Δημήτρη για να τους δικάσει αλλά εκείνοι πετάχτηκαν να φύγουν και οι ευθύβολοι Κρητικοί τους χτύπησαν στο φτερό. Ο Παύλος έκλαψε πικρά. *«Ποιος είμαι εγώ να τους φονεύσω; Με ποιο δικαίωμα; Εγώ ήλθα δια να ειρηνεύσω τον τόπον»*— έγραψε στη Νάτα του.

Ήταν ωραίος, ευσταλής, πανύψηλος και αρειμάνιος μέσα στον μαύρο μακεδονίτικο ντουλαμά του, αλλά ήταν και ένας καλομαθημένος ευπατρίδης. Τα χοντρά τσαρούχια τον πλήγωναν, η βαριά κάπα τον βάραινε, η ζωή του αντάρτη στην ύπαιθρο ήταν σκληρότατη και του ήταν άγνωστη. Επτά μερόνυχτα έβρεχε συνεχώς. Μέσα στο δάσος της Νέβεσκας άναψε φωτιά να στεγνώσει κάπως. Τα αδέρφια της γιαγιάς μου Λίνας τού έφεραν προσόψια να σκουπισθεί, στεγνά ρούχα να αλλάξει. Έντεκα μέρες πριν σκοτωθεί, γράφει στην αγαπημένη του από τη Μπελκαμένη (Δροσοπηγή) στις 2 Οκτωβρίου 1904: *«Βρέχει, βρέχει, βρέχει, φρίκη!»*. Μα ο νους του είναι στον Αγώνα:

«Αρκεί να μην αργήση το Κομιτάτον να μας στείλη όπλα και φυσίγγια, υπόσχομαι εντός μηνός να έχω όλα τα χωριά της περιφερείας μου ωπλισμένα, με προθύμους ανθρώπους, που και τώρα θα ήσαν ακόμη προθυμότεροι αν δεν ήσαν, οι δυστυχείς, εντελώς άοπλοι. Οι Βούλγαροι όλον απειλούν ότι θα μου επιτεθούν, 400 τον αριθμόν, αλλά δεν δύνανται να σηκώσουν τους χωρικούς. Με ολίγα τουφέκια που ηύρα εδώ, και άλλα που ηγόρασα, ωργάνωσα ήδη την άμυναν 4 χωριών. Διώρισα εις αυτά επιτροπάς, τας οποίας έβαλα υπό την προστασίαν της Νεβέσκης.»

Μόνος, μουσκεμένος, παγωμένος, δυνατός νιώθει το τέλος. Και την αποχαιρετά:

«Σου γράφω υπό ραγδαίαν παγωμένην βροχήν· ως και η κάπα μου στάζει. Σε φιλώ άλλην μίαν φοράν και σου εύχομαι, αγάπη μου, ευτυχίαν και χαράν εις τον βίον σου».

Είναι Τετάρτη 13 Οκτωβρίου 1904, ώρα πέντε το απόγευμα, και στα Κορέστεια σουρουπώνει. Εσήμανε ο Εσπερινός στη Στάτιτσα. Αύριον ξημερώνει η δωδεκάτη επέτειος των γάμων του. Αλλά εκείνη η επέτειος δεν ήλθε ποτέ. Το ίδιο βράδυ έπεσε νεκρός. Στο μεγάλο ρολόι της Ιστορίας εσήμανε η Ωρα της Μακεδονίας. Ο Θάνατος του Παληκαριού αφύπνισε την Αθήνα. Συνήγειρε όλον τον Ελληνισμό.

Εμείς εκεί μακριά, ψηλά, τον τραγουδούμε πάντα σαν κινούμε την χαρά μας: *Σαν τέτοια ώρα στο βουνό ο Παύλος λαβωμένος ...*

Λαλούν τα κλαρίνα, βογγούν τα χάλκινά μας. Τουφεκούμε. Και πότε-πότε κλαίμε.

Ν.Ι.Μέρτζος